

4. Дячук Т. М., Литвинська С. В., Сенчило-Татліліюглу Н. О. Мовотворчість українського народу сьогодні (на прикладі назв актуальних понять). *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. у-ту ім. Івана Франка. 2022. URL: <https://www.apfn-journal.in.ua> (дата звернення: 24.11.2023).

5. Застрелив десять, а далі не рахував: дівчинка вирвалася з Маріуполя та розповіла про «фільтрацію». URL: <http://youtu.be/tjQHa6PHqYE> (дата звернення: 12.05.2022).

6. Лебон Г. Психология народов и масс. СПб.: Макет, 1995. URL: <https://pedlib.ru> (дата звернення: 17.12.2022).

7. Портніков В. Путінський режим – це абсолютна загроза. Людство або розуміє це, або зникає. Львівський портал. 3 квітня 2022. URL: https://portal.lviv.ua/news/2022/04/03/vitalij-portnykov-putinskyj-r_ (дата звернення: 12.05.2022).

8. Портніков В., Савенцов С. URL: <https://www.facebook.com/100040882220625/posts/847190039987062> (дата звернення: 12.05.2022).

9. Центр вільного спілкування "Діалог" Товариства "Знання" України ... URL: <https://ms-my.facebook.com/groups/permalink> (дата звернення: 12.05.2022).

10. Юрій Шевчук «Про війну і потребу нової мови», 12 березня 2022, Радіо свобода URL: <https://www.radiosvoboda.org> (дата звернення: 17.12.2022).

11. Як зробити, щоб було зрозуміло, що ти – українець? Чудова грузинська порада. URL: <https://www.youtube.com/@neoprosvita> (дата звернення: 17.12.2022).

УДК 81'1:81'38:82-93(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.2.5>

КОМУНІКАТИВНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ГРАФОНІВ У РОМАНІ «ГУДЗИК-2» ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

THE COMMUNICATIVE LOAD OF GRAPHS IN THE NOVEL «BUTTON-2» BY IREN ROZDOBUDKO

Євтушина Т.О.,

orcid.org/0000-0001-6561-5880

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

У статті досліджено комунікативну релевантність домінантних графонів у романі «Гудзик-2» Ірен Роздобудько.

Наголошено, що проза письменниці оминає маски тоталітарного минулого, стає полілогічною. На часі перетворення мовленнєвої комунікації на відеовербальну. Для унаочнення вербального змісту прози авторка використовує графони. Завдяки графічним виражальним засобам Ірен Роздобудько отримує додаткові можливості для виокремлення найважливіших у комунікативному плані елементів, що сприяє посиленню впливу на адресата й залежить не лише від змісту, але й форми та організації тексту. Графони допомагають авторці розкрити глибину і характер зображуваної дійсності. Серед найпродуктивніших засобів графічної актуалізації висловлювання зафіксовано лапки, курсив, дефісацію, використання великої літери, іншомовну абетку, експерименти з розміром тексту.

З'ясовано, що графічні стилістичні засоби використано в романі «Гудзик-2» на тлі графічно нейтрального тексту. Курсивом візуалізовано особові та неозначені займенники, якісно-означальні прислівники, іменники, об'ємні фрагменти тексту, лист однієї з героїнь до себе самої, інтертекст – тексти пісень, кінематографічні роздуми. Така форма написання виражає семантичну глибину підтексту, зосереджує увагу читача, закликає уважно вчитатися, оцінити текстовий масив.

Наголошено, що найпродуктивнішим комунікативним засобом графічної акцентуації лексем є лапки. Вони прагматично важливі, оскільки транслюють зосередження уваги авторки до повідомлення, орієнтують читача на ґрунтовний аналіз фрагмента тексту, записаного в лапках. За допомогою лапок виокремлено текстові масиви, гасла, запитання, ситуації, імена людей, характеристики персонажів, предмети, абстрактні поняття, машини, тварини, квіти, прислівники та прикметники, фразеологізми, жаргонізми, слова мовленнєвого етикету, прецедентні феномени – національно-прецедентний феномен зі сфери української літератури та світові шлягери.

Ключові слова: сучасна жіноча проза, графон, комунікативне навантаження, роман «Гудзик-2», Ірен Роздобудько.

The article examines the communicative relevance of dominant graphons in the novel «Button-2» by Irene Rozdobudko.

It is emphasized that the writer's prose bypasses the masks of the totalitarian past and becomes polylogical. It's time to convert voice communication to video-verbal communication. To visualize the verbal content of the prose, the author uses graphons. Thanks to graphic means of expression, Irene Rozdobudko gets additional opportunities to highlight the most important communicative elements, which helps to strengthen the impact on the addressee and depends not only on the content, but also on the form and organization of the text. Graphic highlights help the author to reveal the depth and nature of the depicted reality. Quotation marks, italics, the use of capital letters, foreign language alphabets, and experiments with the size of the text are among the most productive means of graphic actualization of the expression.

It was found that graphic stylistic devices were used in the novel «Button-2» against the background of a graphically neutral text. Personal and indefinite pronouns, qualitatively descriptive adverbs, nouns, voluminous text fragments, a letter from one of the heroines to herself, intertext - song texts, cinematic reflections are visualized in italics. This form of writing expresses the semantic depth of the subtext, focuses the reader's attention, calls for careful reading and evaluation of the text array.

It is emphasized that quotation marks are the most productive means of graphic accentuation of tokens. They are pragmatically important, as they convey the author's focus on the message, orient the reader to a thorough analysis of the text fragment written in quotation marks. With the help of quotation marks, text arrays, slogans, questions, situations, characteristics of characters, words for designating objects, abstract concepts of names of people, cars, animals, flowers, adverbs and adjectives, phraseological units, jargons, words of speech etiquette, precedent phenomena - national-precedent a phenomenon from the field of Ukrainian literature and world hits.

Key words: modern women's prose, graphon, communicative load, novel «Button-2», Iren Rozdobudko.

Постановка проблеми. Сучасна українська література артикулює «жіночий досвід» як специфічний літературний феномен. Письменниці відверто й емоційно транслують жіночу суб'єктивність, самостійно реалізують жінку в сучасному суспільстві, її пошуки гармонії в сім'ї, у стосунках із чоловіками та дітьми. Жіноча проза оминає маски тоталітарного минулого, стає полілогічною. На часі перетворення мовленнєвої комунікації на відеOVERBальну.

Підтвердженням є проза Ірен Роздобудько, що формує якісний пласт масової української літератури. «Проза мисткині прикметна прагненням авторки творити літературу, яка наповнювала б життя сенсом, виховувала читача, дбала про його смаки й уподобання» [2, с. 52].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на наявність літературознавчого вивчення прозової майстерності Ірен Роздобудько: жанрові особливості прози письменниці (Ю. Соколовська, Н. Галушка); характеристика стильової манери письма (Я. Голобородько, Л. Горболіс); цінності художнього хисту (Н. Герасименко, Я. Голобородько); творчість письменниці в контексті масової літератури (Ю. Соколовська, Г. Улюра); міжмистецькі контакти прози з музикою (Л. Горболіс); художні особливості прози (Т. Тебешевська-Качак) та лінгвістичного осягнення творчості Ірен Роздобудько: когнітивний аспект (О. Садовнікова; лінгвостилістична інтерпретація тексту (Т. Должикова); структурно-семантичні та функційно-стилістичні характеристики поетонімії (Д. Козловська); лівокультурологічний аспект фразеологічних одиниць (В. Бадюл), експресивність порівняльних конструкцій (Г. Гайдученко), лексико-семантичні неологізми (Л. Мінчак) та ін., ґрунтового аналізу

графічного багатства роману «Гудзик-2» немає, що зумовлює актуальність вивчення комунікативного навантаження графонів у прозі письменниці.

Постановка завдання. *Мета статті* – дослідити комунікативну релевантність домінантних графонів у романі «Гудзик-2» Ірен Роздобудько.

Поставлена мета зумовила розв'язання таких завдань: 1) обґрунтувати поняття «жіноча проза»; 2) виокремити графони в романі «Гудзик-2» Ірен Роздобудько; 3) дослідити комунікативне навантаження курсиву та лапок як маркерів графічної мовотворчості Ірен Роздобудько в романі «Гудзик-2».

Виклад основного матеріалу. Жіноча проза – «це інший стиль мислення і письма, інша манера мовлення, інший тон» [8, 180]. Стильовою рисою жіночого письма є емоційність, яка «переплітається з ліризмом та романтизацією» [6, с. 5]. Ці тексти захоплюють читача відвертістю, автобіографічними образами, «новаторськими принципами осмислення реального і трансцендентного вимірів існування» [1, с. 224]. Сучасна українська жіноча проза суб'єктивна та лірична, інтелектуалізована, репрезентує внутрішній світ героїні, її професійну діяльність. Переконаємося на вищезначеному в романі «Гудзик-2» Ірен Роздобудько.

Майстерно й численно письменниця використовує для унаочнення вербального змісту художнього тексту графони, які стимулюють увагу масового читача, видозмінюючи чи деформуючи очікуваний синтаксичний лад мовлення. Графіка спрямована на відтворення емоційного забарвлення, що письменниця передає читачеві, підкреслює частину висловлювання чи вказує на наявність підтексту.

Нагадаймо, що термін «графон» запропонував В. Кухаренко. Науковець таким чином коментує

заплановане ігнорування орфографічною нормою, щоб продемонструвати порушення фонетичної норми [див 3, с. 213].

Графон можуть репрезентувати буквені та небуквені графеми. Ураховуючи виокремлення в графоні найважливішого компонента від певного мовного рівня, відповідно дифузного підходу аналізоване явище пояснюють як орфографічне відхилення від норми з метою фіксації фонетичних особливостей вимови; стилістичне спотворення орфографічної норми для передання порушень індивідуальної чи діалектної фонетичної вимови; фонографічний засіб, який читач не сприймає як відтворення норми; графіко-фонетичний стилістичний засіб як відтворення відхилення від графічного чи орфографічного стандарту.

Слушним для нашого дослідження є останнє визначення графона. Воно дає змогу зарахувати до графонів курсив, дефісацію, факультативні лапки, великі літери замість маленьких або навпаки, відхилення від орфографічних норм, фігурне розташування тексту на сторінці, комбінації вищезазначених способів. Такі новації можна пояснити появою мобільних телефонів, комп'ютерів як носіїв нових форм письмового розмовного мовлення сучасного читача [7, с. 265].

Поширеність графоакцентованих мовних одиниць – новий етап розвитку сучасної комунікації. Для неї притаманна демократизація, нестабільність і необов'язковість дотримання норм, частотна візуалізація переданої інформації. Майстерне використання графічних засобів зосереджує читача на формі написання. У графіці Ірен Роздобудько мінімізує інформацію, деформує чи семантично збільшує значення не тло. Крім того, слушною є думка, що в художньому тексті графічні засоби виконують прагматичні функції. Зокрема: 1) привернення уваги адресата; 2) виокремлення комунікативно важливих елементів мови; 3) уточнення; 4) композиційне членування тексту; 5) компресії інформації [4, с. 35]. Але першочерговим завданням графічного виокремлення є взаєморозуміння між автором і читачем, що є метою комунікації.

Графічні новації (курсив, дефісація, факультативні лапки, великі літери замість маленьких або навпаки, відхилення від орфографічних норм, іншомовності, комбінації вищезазначених способів) художньої комунікації в романах Ірен Роздобудько є носіями значущої стилістичної інформації, прагматично зорієнтовані, надають тексту стилістичних, емоційних, експресивних відтінків.

Нашу увагу привернув той факт, що в романі «Гудзик-2» графічне виділення за допомогою

курсиву (7 функційних контекстів) авторка відводить особовим і неозначеним займенникам, улюбленому якісно-означальному прислівнику «так», іменникам. Наприклад: «І тривожна думка про те, що **вона** мешкає там, неприємно дряпнула по серцю» [5, с. 110.] У внутрішньому мовленні Деніса письменниці акцентує увагу на важливості для персонажа терміново потрапити за паркан готелю містера Мігеля. Це пришвидшить знаходження його Ліки. Займенник третьої особи однини жіночого роду *вона* виконує функцію компресії інформації. Це значущий стилістичний засіб словесної економії. Адже інформацію, яку подано в цьому графоні, в усному мовленні репрезентує лексичне словосполучення – Ліка Танецька, на той момент уже Енжі Маклейн.

Графічне виділення курсивом особового займенника третьої особи множини *вони* виконує уточнювальну функцію. Наприклад: «Цікаво, подумав, а чи замовляють **вони** на свої віллу піцу «Луї Тринадцятий» [5, с. 123]. Цим графоном передано сподівання Дена, що родина Маклейнів замовляє піцу. Оскільки він планує представитися доставкою піци, щоб спробувати потрапити до садиби Маклейнів.

Крім того, авторка наголошує на вагомості телефонного дзвінка, адресатом якого є містер Маклейн: «-Ти дзвонила **йому?**» [5, с. 161]. Графічне виокремлення особового займенника третьої особи однини чоловічого роду в давальному відмінку *йому* виконує уточнювальну функцію. Таким чином авторка підкреслює рішучість пана Збишека щодо Ліки, він змушує її покинути чоловіка. Але в його намірах керують не так почуття, як бажання наживи на феноменальній творчості героїні.

Наступний курсивний графон – це неозначений займенник: «А **чийсь**» [5, с. 173]. Монолог місіс Мелані Страйзен, шанувальниці та близької людини Ліки в Америці містить зафіксований графічний графон. Це спогади, як у дитинстві вона побачила біля своїх ніг погляд чийось очей – це був вовк.

У роздумах-спогадах місіс Мелані Страйзен також функціонує графічне виокремлення курсивом якісно-означального прислівника: «Чому звір мене **так** виокремив з-поміж багатьох, що там на моїх стопах відчув?» [5, с. 174].

Як бачимо, монолог-спогад місіс Мелані Страйзен насичений курсивним виділенням: «Крім того **звіра**, що лизав мої ноги – і чомусь не забрав» [5, с. 176]. Курсивне відтворення іменника комунікативно доречне: загострює увагу читача, збільшуючи експресивність тексту.

Зауважимо, ще в романі «Гудзик-2» з метою виокремлення комунікативно важливих елементів авторка вживає курсив та позначення об'ємних фрагментів тексту. Зокрема, це лист Мелані Страйзен до себе самої, коли їй мине за 75 [5, с. 146]; інтертекст – тексти пісень [5, с. 70; 5, с. 72; 5, с. 92–93]; кінематографічні роздуми [5, с. 53–54; 5, с. 55; 5, с. 57–60]. Така форма написання репрезентує семантичну глибину підтексту, зосереджує увагу читача, закликає уважно вчитатися, оцінити текстовий масив.

Фактичний матеріал переконує, що графічні стилістичні засоби письменниці використовують на тлі графічно нейтрального тексту. Графічно-курсивні ділянки тексту незвичністю свого оформлення здійснюють прагматичний ефект на читача.

Графічні експерименти Ірен Роздобудько не обмежено вищерозглянутими графонами. Найпродуктивнішим засобом графічної акцентуації лексем є лапки. Вони комунікативно важливі, оскільки орієнтують читача ґрунтовно аналізувати фрагменти роману, записані в лапках. Емоційно-експресивна природа таких графічних елементів робить їх важливим засобом відтворення почуттів та емоцій персонажів, а також широким потоком влітається у власне авторську мову художнього твору.

Письменниці часто використовують графічні виділення за допомогою лапок підрядного словосполучення, яке є маркером експресивних контекстів роману «Гудзик-2». Це графон на позначення Ліки: Цікаво, що ця графічна новація функціонує з ідентичним адресатом. Проте адресант втратив свою царівну, на її пошуки він полетів до Америки: «...серед тисячі зустрічних виглядаю рудоволосу **«царівну-жабку»** з опущеними на пів щоки віями» [5, с. 122]; «Він відкинув сигарету, котру за ці хвилини випотрошив до останку і зрозумів, що це дійсно вона – **«царівна-жабка»** [5, с. 304]; «говорила **«царівна-жабка»**, Ліка» [5, с. 312]. Як бачимо, лише 1 раз цей графон уточнює ім'я героїні.

За допомогою лапок авторка акцентує найважливіші елементи, які повинен помітити адресат. Зокрема, у романі «Гудзик-2» зафіксовано написання в лапках 56 фрагментів – це текстові масиви. Переважно такі графічні засоби передають емоційне забарвлення чи підкреслюють вагомість частини висловлювання, також можуть пропонувати натяк на підтекст.

Понад 40 фрагментів – це характеристики персонажів. Наприклад, наприкінці роману «Гудзик – 2» головний персонаж Денис знаходить

не в Америці, а в рідному Києві свою Ліку. Це сталося під час Революції Гідності. Тому й фіксуємо таку акцентуацію за допомогою лапок: «складали до кузова **«двохсотих»** [5, с. 318]; «Але безіменним з найкращим **«позивним»** тих днів – **«брат»** [5, с. 300]; «Знайшов **«афганців»**, прибився до них» [5, с. 297].

Близько 30 текстових фрагментів – виділення лапками гасел. Неодноразово вжито в лапках гасло-репліка до Дениса як годувальника команди зі створення реклами: **«З поверненням, боце!»** [5, с. 226]. Погодьмося, що поява таких графонів в романі додає тексту експресивність завдяки нюансам, які з'являються під час авторських модифікацій.

Крім того, 25 випадків – слова на позначення предметів. Наприклад: «Але якою технікою виконане **«кельтське плетіння»** місис Страйзен, вона довго не могла розгадати» [5, с. 153]. Майже 30 разів авторка пише в лапках абстрактні поняття, 15 випадків – імена людей, 3 уживання – правопис слів на позначення машин. 2 випадки – це назви тварин: «розводила китайських **«золотих рибок»** [5, с. 116], **«жабок»** тут не водилося» [5, с. 122], 2 рази вжито в лапках назви квітів: «...У нас ці квіти **«тагетес»** називаються. От не знаю, якби не вимовила вона тоді **«чорнобривці»**, то може я б ніколи нею і не зацікавилася» [5, с. 171]. Як бачимо, завдяки своїй невибагливій декоративності чорнобривці завоювали героїв роману «Гудзик – 2». Мабуть, тому, що ці квіти корисні, вони в містах прикрашають клумби, а в селах чорнобривці допомагають зберегти врожай від шкідників. Якщо їх правильно садити. Чому? Адже чорнобривці виділяють різкий запах і якщо їх посадити по периметру грядок, то це не сподобається гризунам і кохам. І тоді капуста, картопля, полуниця, молоді дерева врятовані.

Запитання теж авторка пише понад 10 разів в лапках, вони виконують функцію виокремлення комунікативно важливих елементів мови: **«Я тобі подобаюся?»** [5, с. 94]; **«Звідки ти звалилася на мою голову?»** [5, с. 180] тощо. Стільки ж фрагментів авторка вжила в лапках на позначення ситуацій.

Ірен Роздобудько використовує лапки для акцентування прислівників (13 фрагментів) і прикметників (21 раз): **«елітним»** [5, с. 8]; **«грецька»** [5, 153]; **«американізованого»** [53, 189]; **«столичний»** [53, с. 249] тощо. Лапки використано з метою логічно-акцентуаційного увиразнення: письменниці підкреслює ту нову комунікативну інформацію, про яку йдеться в тексті.

Не оминуло авторське око 9 фразеологізмів: «мінне поле» [5, с. 6]; «по саме нікуди» [5, с. 17]; «насадилась на шиї в чоловіка» [5, с. 159]; «на голову не надінеш» [5, с. 207]; «беруся за розум» [5, с. 244]; «моя хата скраю» [5, с. 255]; «важка артилерія» [5, с. 297]; «клин клином» [5, с. 307] та декількох жаргонізмів «рубали бабки» [5, с. 18]; «блін» [5, с. 295]; «броники» [5, с. 295]; «гельми» [5, с. 295]; «зелені» [5, с. 295].

Прецедентні феномени теж декілька разів письменниця індивідуалізує, уживаючи їх у лапках. Коли читач звертає увагу на графічно виокремлені конструкції, то для нього швидше за все така графічна новація набуває семіотичності та стає знаком того фрагмента, у якому вжитий. Зокрема, художньо виправданим є національно-прецедентний феномен зі сфери української літератури. Це висловлювання, що є назвою вірша О. Олесья. Його функція оцінна. Наприклад: «Як писав поет – «з журбою радість обнялась» [5, с. 7]. Доречність функційного навантаження беззаперечна, у ньому філософія життя, оскільки не існує радості без журби. І навпаки: не буває журби без радості. Життя – сплетіння пов'язаних між собою почуттів і переживань.

Ірен Роздобудько – масова письменниця. Тому не дивно в мовленні її персонажів звучать назви й безпосереднє виконання світових шлягерів. Наприклад: «співаємо «естердей!» і «слоу сабмарин» [5, с. 178]. Адже це неймовірно прецедентні феномени, відтворені в лапках українською абеткою пісні групи «Бітлз». А саме: пісня «Yesterday» посідала перші місця в чартах США, Канади, Нової Зеландії тощо. У ХХ ст. американське радіо й телебачення запусало цю пісню понад 7 мільйонів разів, згідно з версією Broadcast Music Incorporated, а за версією опитування британської радіостанції BBC-2, це найкраща пісня ХХ століття. Крім того, авторка передбачає, що її масові читачі знають пісню «Yellow Submarine» як найважливішу композицію альбому Revolver. Ця пісня наштовхнула групу на створення мультфільма, який вирі-

шив їхню фінансову проблему. Сингл «Yellow Submarine» посів перше місце в 1966 році у Великій Британії на хіт-параді та отримав премію «Айвора-Новелло» за попит на найбільше продавання.

Масовий читач не омине фрагмент роману «Гудзик – 2» із прецедентним висловом «налити мені «Черчелеву порцію» віскі» [5, с. 17]. Інтелектуально підготовлений читач знає, що в прем'єр-міністра Великої Британії були складні стосунки з віскі. За розповідями самого політика, він навчився пити під час служби в Індії, оскільки там вода була небезпечна для здоров'я, що лише добра порція віскі могла компенсувати неприємну на смак воду. Але згодом Черчель почав куштувати цей напій зранку. Проте це був не чистий напій. Це була суміш віскі та содової. Такий фірмовий мікс він називав «ополоскувачем для рота», створюючи собі імідж алкоголика, він вважав, що стає ближчим до народу. Згодом утворилося прецедентне словосполучення *Черчелева порція віскі*.

Понад 15 фрагментів – слова на позначення дій. Вони виконують у тексті функцію привернення уваги незвичністю свого оформлення: «читати» [5, с. 86]; «погомо-ніти» [5, с. 96]; «не повертаються» [5, с. 96]; «спеціалізувався» [5, с. 106]; «вмочив» [5, с. 197]; «невимерземо» [5, с. 240]; «владнається» [5, с. 252] тощо.

Персонажі Ірен Роздобудько – інтелігентні, виховані, тому природно, що в лапках вживано слова мовленнєвого етикету: «Запитав, як там Данило, побажав «доброго ранку» й вислухавши «добраніч», відключився» [5, с. 4].

Висновки. Отже, у художньому тексті графічні засоби виокремлення за допомогою курсиву й лапок комунікативно навантажені: виступають потужним засобом експресивності та здійснення прагматичного впливу на адресатів роману «Гудзик-2» Ірен Роздобудько.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у структуруванні графічних новацій як стилістичних прийомів ідіостилю Ірен Роздобудько.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гамоліна В., Соловей О. Жіноча проза як феномен української літератури. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету*. Т. 2. Вип. 12. 2020. С. 224–227.
2. Горболіс Л. «Ранковий прибиральник» Ірен Роздобудько – роман про повернення в Україну. *Слово і час*. 2011. №1. С. 52–58.
3. Мельник С. М. Графодеривація в українській постмодерністській прозі. *Наукові записки*. Серія «Філологічна». Острого: Видавництво «Острозька академія». Вип. 35. 2013. С. 213–215.
4. Микитюк Ірина. «Графічні засоби як носії прагматичного значення у тексті». *Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні наукові дослідження – 2006»*: Філологічні науки, т. 39, Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. С. 34–36.

5. Роздобудько І. Гудзик-2 : роман. Київ : Нора – Друк, 2015. 320 с.
6. Тебешевська-Качак Т. Б. Художні особливості жіночої прози 80–90-х років ХХ ст. : монографія. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. 192 с.
7. Тишківська Н. Графіка як засіб мовної гри. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2015. С. 263–272.
8. Харчук Р. Б. Сучасна українська проза : постмодерний період : навчальний посібник. Київ : «Академія», 2008. 248 с.

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.2.6>

РИТОРИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ТЕКСТОВОЇ ЄДНОСТІ СТАТТІ У. САМЧУКА «НАРІД ЧИ ЧЕРНЬ?»

RHETORICAL MEANS OF CREATING THE TEXT UNITY OF U. SAMCHUK'S ARTICLE «A NATION OR A MOB?»

Євченко О.В.,

*orcid.org/0000-0002-5667-312X**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри філософсько-історичних студій та масових комунікацій
Державного університету «Житомирська політехніка»*

Дослідження присвячено аналізу риторичних засобів, що сприяли інтеграції текстової єдності статті У. Самчука «Нарід чи чернь?», написаної письменником-публіцистом у воєнний період репортерської та редакторської діяльності; означену статтю розглянуто з огляду на стилістику ораторської промови; визначено стилістичні особливості статті, зумовлені риторичними прийомами та експліцитною полемічністю, за допомогою яких автор прагне здійснити безпосередній комунікативний вплив, переконання і спонукання, та зазначено особливості архітектонічної побудови текстової єдності статті; окреслено основні риторичні й конструктивні прийоми, котрі використовує автор – риторичні питання, єдність питання-відповіді, що утворюють питально-відповідальний комплекс і протиставлення, контраст, анафора, розподіл, повтори, простий перелік, динамічний перелік, кільцювання; вирізняє контрастний і ступеневий способи розгортання тези, які обрано письменником-публіцистом для активізації, та методи аргументування, котрі він використовує для обґрунтування своєї концепції – метод протиставлення (сприяє протиставленню антагоністичних підходів до вирішення проблеми й створенню контрасту); метод потенціювання (допомагає авторові відповідно до своїх інтересів висувати на перший план те, що є доцільним в інтересах визначеної цільової установки); метод ствердження висновків (дозволяє за допомогою часткових узагальнень прийти до конкретного висновку); зазначено основні прийоми логічної аргументації (аргумент з досвіду, приклад у протилежність), засоби психологічного впливу (пафос, аргумент до однакового розуміння) та етичні прийоми переконання (аргумент до норми, аргумент до антинорми); названо три комунікативні центри статті, що уподібнюють її до тексту промови – автор, ідейні супротивники й адресат, засоби створення експліцитної полемічності – послідовна репрезентація протиставлення двох антагоністичних ідеологій (національної української і більшовицької), сарказм, різкі оцінювальні судження й протиставлення.

Ключові слова: архітектонічна побудова, експліцитна полемічність, риторичні засоби, конструктивні прийоми, методи аргументування, способи розгортання тези, прийоми логічної аргументації, засоби психологічного впливу, етичні прийоми переконання.

The study is devoted to the analysis of rhetorical means that contributed to the integration of the textual unity of U. Samchuk's article "A nation or mob?", written by a writer-publicist during the wartime period of reporting and editorial activity; the mentioned article was considered with regard to the stylistics of the oratorical speech; the stylistic features of the article determined by rhetorical techniques and explicit polemics, with the help of which the author seeks to exert direct communicative influence, persuasion and encouragement, and the features of the architectural construction of the textual unity of the article are specified; the main rhetorical and constructive techniques used by the author are outlined – rhetorical questions, unity of question-answers forming a question-answer complex and opposition, contrast, anaphora, distribution, repetitions, simple list, dynamic list, ringing; the contrasting and graded ways of developing the thesis chosen by the publicist writer for activation and the argumentation methods he uses to justify his concept are distinguished – the method of opposition (contributes to contrasting antagonistic approaches to solving the problem and creating a contrast); the method of potentiation (helps the author, in accordance with his interests, to bring to the fore what is expedient in the interests of the specified target setting); method of asserting conclusions (allows to come to a specific conclusion with the help of partial generalizations); the main methods of logical argumentation (argument from experience, example to the contrary), means of psychological influence (pathos, argument to the same understanding) and ethical methods of